

Från p-plats till samlingsplats – att skapa attraktiva boendemiljöer

TIP

Innehåll

Kan den där parkeringen användas till något annat?	3
Hitta rätt plats för ert projekt.	4
Ha levande dialog och sök medskapande	4
Utformning och kostnader	6
Ram–detaljer–liv, ett designkoncept för platser som utvecklas med boende	7
1. Ram	7
2. Detaljer	8
3. Liv	8
”Fokus flyttas från objektet till själva processen”	8
Tre exempel att inspireras av	9
Kortedala – en port mot naturen med plats för lek	10
Markbacken tog hjälp av Tegelbrukets ungdomar	11
Food trucks och loppis när Gottsunda gjorde om	12

Författare: Åsa Romson och Jonas Sondal,
IVL Svenska Miljöinstitutet samt Karin
Kjellson och Anna Sundman, TIP Theory into
practice.

Fotografier: TIP sidan 1, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11,
12, 13. Familjebostäder i Göteborg sidan 2,
4, 10.

Rapport från projektet:

Sondal, J., Romson, Å., Kjellson, K., Sundman,
A., [2023] Från p-plats till samlingsplats
Nya möjligheter för omvandling av parkerings-
ytor till sociala mötesplatser. IVL Svenska
miljöinstitutet.

© IVL Svenska Miljöinstitutet 2023
IVL Svenska Miljöinstitutet AB,
Box 210 60, 100 31 Stockholm
Tel 010-788 65 00
www.ivl.se

Projektet *Från P-plats till samlingsplats* har genomförts
med finansiering från Vinnova genom utlysningen
Framtidens attraktiva livsmiljöer.

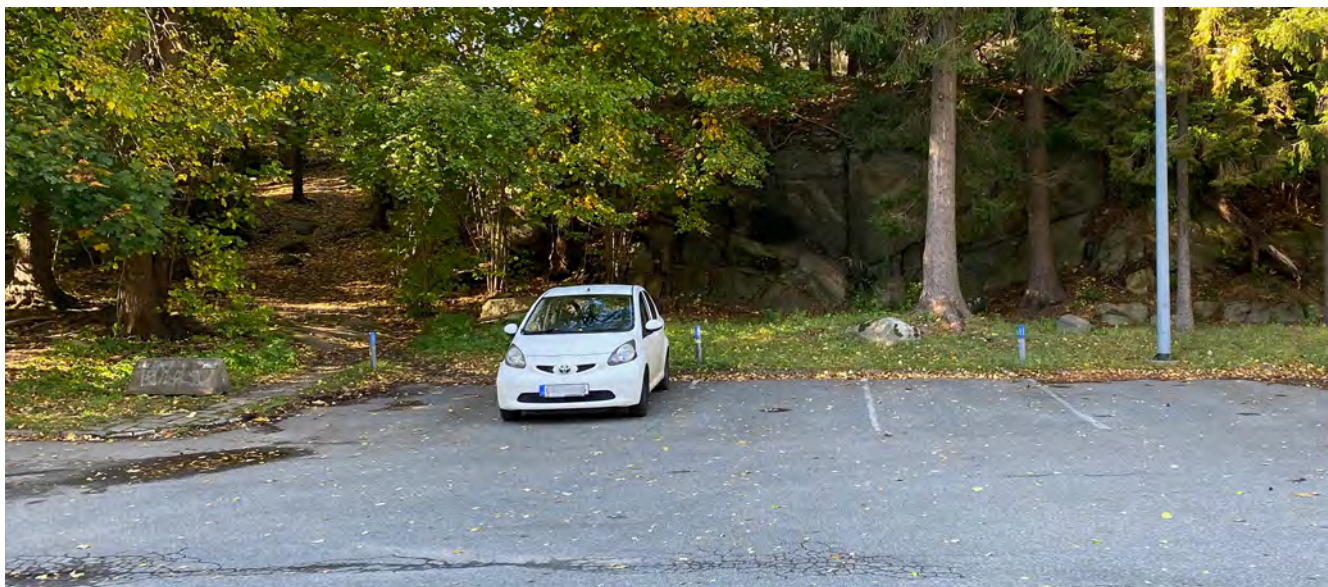
VINNOVA
Sveriges innovationsmyndighet

Kan den där parkeringen användas till något annat?

I våra städer och förorter finns ofta stora parkeringsytor nära husen – asfaltsytor som inte används fullt ut och känns ödsliga och ogästvänliga. Det gäller inte minst i områden där de boendes bilinnehav har minskat. Kanske till följd av mer kollektivtrafik och bättre cykelvägar än då området byggdes, ett område förändras över tid. En platsomvandling kan ge en attraktiv och mer människovänlig närmiljö med större gemenskap för boende och besökare, och ändrad användning av p-tytor kan då vara en möjliggörare.

Projektet *Från p-plats till samlingsplats* startades för att bidra till en omställning till mer hållbara, inkluderande och estetiska livsmiljöer genom att samskapa och testa nya lösningar för att förvandla outnyttjad parkeringsyta till samlingsplatser för de boende. Platsstyrd utveckling med många involverade aktörer har stått i fokus.

Eftersom parkeringsplatser tar upp mycket stora ytor kring våra bostäder är de viktiga att se som en resurs vid utvecklingen av attraktiva livsmiljöer. Projektet visar att omvandlingen av p-platser till samlingsplatser kan vara ett sätt att arbeta bredare med hållbar mobilitet och koppla ihop social hållbarhet med miljöfrågorna.

I projektets pilotprojekt har många aktörer samverkat: tre större allmännyttiga fastighetsägare, forskare, arkitekter, föreningar, boende och verksamheter. Tillsammans har de utformat lösningar för omvandling av p-tytor och testat dem i praktiken i tre områden: Kortedala i Göteborg, Markbacken i Örebro och Gottsunda i Uppsala. Ett mål har varit

att skapa ett koncept för fastighetsägare att enkelt omvandla yta i samverkan med boende och andra aktörer.

I den här foldern sammanfattar vi våra erfarenheter och vill inspirera andra fastighetsägare till vackrare och mer välkomnande samlingsplatser i fler svenska bostadsområden.

Hitta rätt plats för ert projekt

Områden som har stora behov av mer sociala, trygga och attraktiva utomhusmiljöer är värda att prioritera. Ofta vet lokala områdesförvaltare var i dessa områden som sociala platser behövs som bäst. Områdesförvaltare, eller andra ansvariga, kan även ha koll på parkeringssituationen och hur den kan organiseras så att plats friställs till förmån för en social yta. Att göra en fungerande social yta av ett avlägset eller avskilt hörn där få vistas är svårt, att utveckla en plats där folk redan rör sig är mycket lättare. Med boendeparkering där boende betalar för att parkera inom ett område och inte på en spe-

cifik plats blir förutsättningarna mer flexibla.

3 tips för att välja rätt plats

- På platsen ska personer röra sig kontinuerligt. Det gör det lätt att hitta dit och känna sig trygg.
- Omvandlingen görs i nära samverkan med förvaltare som har ansvar för utvecklingen av området och känner närmiljön.
- En fördel är om andra förändringar också ska ske i området. Då kan platsen få ett framtida användningsområde som arena för dialoger med de boende.

Ha levande dialog och sök medskapande

En process som involverar de boende förankrar omvandlingen lokalt och den nya platsen blir mer intressant och attraktiv för de som bor eller verkar i området. Det kan vara ovant för fastighetsägaren att inte på förhand bestämma hur en plats ska utformas utan till viss del lämna det öppet för boende att påverka. Men det finns många metoder för så kallad platsledd utveckling där medskapande förstärker resultatet på många sätt. Att skapa ett engagemang där inspel och medverkan från boende kring utformningen av en plats håller en längre tid kan vara

svårt, det är lättare om involveringsprocessen pågår under en begränsad tid och att de boende kan se resultat snabbt. Dialoger kan också samverka med existerande organisationer och aktiviteter i området för att skapa bättre kontakt. Även i detta är de lokala områdesvärdarna viktiga, de har bra kontakter i området.

3 tips för dialog och medskapande

- Planera så dialog och inspel kring utformning kan ges sammanhängande under en kortare

tidspann och att återkopplingen vid omvandlingen inte dröjer för länge. Det håller engagemanget vid liv.

- Var tydlig med vilken plats, tid, och hur mycket pengar som kan läggas på platsens omvandling. Då vet de boende inom vilka ramar de kan påverka.
- Nyttja processledare, intern eller extern, med kompetens inom platsledd utveckling och utformningen av sociala platser, för att säkerställa kvaliteten.

Organisera det interna arbetet väl

Att göra nya saker och att arbeta på nya sätt kan vara påfrestande för en organisation. Samtidigt går det att få en bättre dialog med andra aktörer och kortare tid mellan beslut och resultat om organisationen fungerar väl. Dessa omvandlingsprocesser kräver ofta både god förankring centralt i bolagen och starkt ägarskap bland lokala områdesförvaltare. Omvandlingarna inom vårt projekt drevs främst av centralt placerade personer med ett uppdrag att driva utveckling, men lokala bostadsutvecklare, områdesvärdar, stadsdelsutvecklare, miljövärdar och förvaltare var nödvändiga för ett bra resultat.

3 tips för den interna organisationen

- Involvera redan från början både personer med beslutandemakt centralt i organisationen och lokala områdesansvariga som känner området.
- Sätt tydliga mål för omvandlingen och förankra dem inom organisationen. Då kortas processen om det blir personbyten och oförutsedda saker inträffar.
- Ge projektledaren tid och mandat att arbeta med projektet. Det kortar projektiden och ökar möjligheten att boende deltar i flera delar av processen.

Inbjudande utformning och vad den kan kosta

Om boende eller andra bjuds in som medskapare av platsen kan det vara viktigt att ange vissa ramar, inte minst tids- och kostnadsmässigt. Våra omvandlingar använde alla det designkoncept som utvecklades (se sidan 7) men tillämpade det på sina platser efter lokala förhållanden. Designkonceptet är öppet både för lokal tillämpning och för vidare utveckling, det ger en plats som aldrig är slutgiltigt färdigställd.

Att återanvända material vid utformningen förstärker hållbarhetsytftet och gör att åtgärden på ytterligare ett sätt utmanar invanda arbetssätt. Material att använda kan då hittas hos bolagets/kommunens egna återbrukslager eller andra marknadsplatser som är under utveckling. Vilken tillgång det finns på material att återanvända kan påverka utformningen, och kostnaderna då detta material idag kan vara svårare att prissätta. Många entreprenörer kan vara ovana att offerera pris när delar av arbetet utgår ifrån skissade idéer från dialogmöten. Detta bidrar till att kostnaderna för omvandlingen upplevs som oförutsägbara. Bra samverkan med entreprenörer och ett flexibelt designkoncept ökar möjligheterna att förutse kostnader och prioritera om så att måluppfyllelsen kan hållas inom kostnadsramar.

3 tips för design och utformning

- Använd designkonceptet – Ram – detaljer - liv – för att involvera boende och andra användare

- att påverka utformning eller medskapa platsen. (Läs mer på sidan 7).
- Se utformningen som möjlig att utveckla över tid. Utifrån nya insikter, förutsättningar eller behov kan installationer flyttas och modifieras

- och förändringsarbetet fortsätta.
- Samverka nära entreprenörer och utförare. På så sätt kan skissartade idéer förverkligas och kostnader tydliggöras trots att konstruktionsritningar saknas.

Ram – detaljer – liv, ett designkoncept för platser som utvecklas med de boende

Utifrån dialogprocesserna och projektets syfte arbetade arkitekterna på Theory Into Practice fram ett designkoncept för platsskapande som har använts i projektet *Från P-plats till samlingsplats*. Metoden har tre utgångspunkter för platsskapandet:

Temporärt genom att det som byggs ska vara enkelt att montera och demontera för att senare kunna använda på annan plats. Byggmaterialet har valts utifrån låg klimatpåverkan och låg kostnad.

Medskapande genom att involvera människor med lokal kunskap i idéskedet, som förutsättning för att hitta rätt innehåll för platsen. Byggtekniker har valts utifrån vad som kan ske med låg tröskel, så att amatörer enkelt kan komma in och bygga.

Generellt och specifikt – det som utvecklas har en generell design som kan tillämpas på vilken parkeringsyta som helst, men som samtidigt är öppen för att fyllas med platsspecifikt innehåll. Med innehåll menas såväl fysiska objekt som aktiviteter.

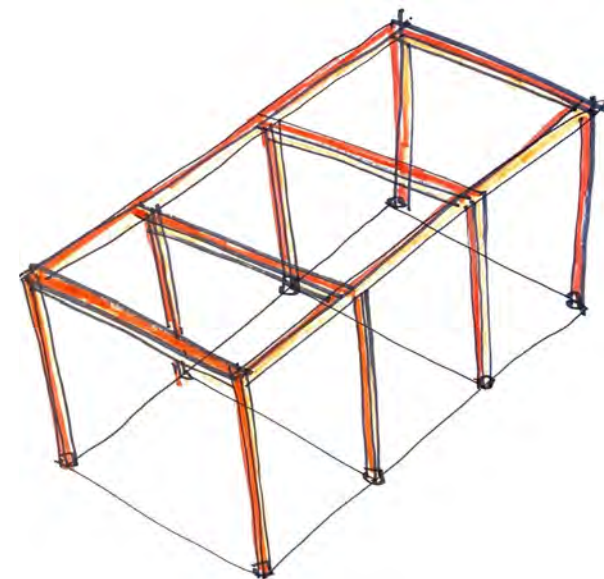
Designkonceptet är framtaget för just detta projekt, men bygger på lärdomar från placemaking-

rörelsen. Att måla på marken är till exempel vanligt förekommande för att skapa stor effekt till låg kostnad. Likaså att “möblera” med flyttbara föremål.

Utvecklingen i de tre pilotprojekten har utgått från tre nivåer:

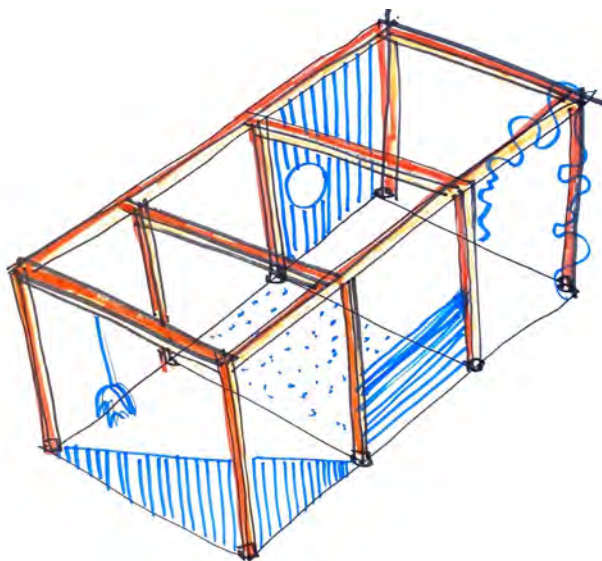
1. Ram

Ramens syfte är att annonsera platsen på avstånd. Ramen ger en tredimensionell upplevelse på platsen samt verkar rumsskapande och inramande av de detaljer och aktiviteter som kan äga rum. Ramen är byggd av trä/limträ och är monterad på ett sådant sätt att den enkelt kan demonteras och senare sättas upp på en annan plats. Ramen är tänkt att byggas av professionella snickare. Eftersom parkeringsplatser följer standardiserade mått bör ramen kunna placeras även på andra parkeringsplatser som ska transformeras. Ramen kan också fungera fristående, som en pergola i en gårds- eller parkmiljö.

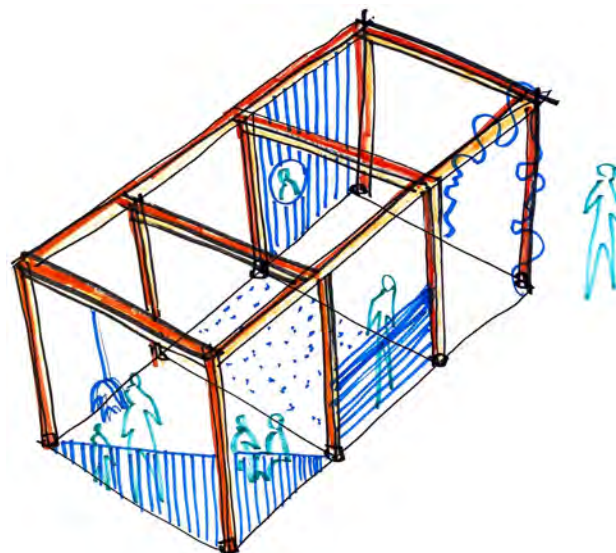
2. Detaljer

Detaljerna “pluggar in” i ramen och är olika på olika platser. Skivmaterial, spillmaterial och återbrukat material är lämpligt att använda. Färgsättning anpassas efter respektive plats och är ett sätt att “hålla ihop” varje plats och ge identitet. Färgsättning kan också innebära att asfalten målas.

3. Liv

Användningen av platserna är såklart i tankarna genom hela designen. Utöver en lockande och plats-specifik design ser vi två strategier för att stimulera liv på den temporära samlingsplatsen. Dels att involvera lokalbor i idéskede och uppbyggnad för att skapa anknytning och stolthet. Dels att bostadsbolagen initierar aktiviteter på ytan, eller bjuder in andra aktörer att nyttja den.

“Fokus flyttas från objektet till själva processen”

– Syftet med platsskapande är att visa en plats alternativa potential, en demonstration av en alternativ verklighet och värden den för med sig. Det stärker människors egenmakt och anknytning till platsen, säger Karin Kjellson på arkitektbyrån Theory Into Practice.

– Gestaltning av livsmiljöer hanteras vanligen av experter. Platskapande vänder på hela planeringsprocessen, från “top-down” till “bottom-up”. Det innebär nya förhållningssätt och arbetssätt för såväl bostadsbolag som arkitekter, säger hon.

För bostadsbolagen innebär det exempelvis att flytta utvecklingsansvar, från centralt till lokalt. Det krävs mod att sätta igång sådana processer utan att på förhand veta resultatet – och det kräver öppenhet och följsamhet inför de boendes hjärtefrågor. Arkitekter kan också behöva förändra sitt arbetssätt.

– Fokus flyttas från objektet till själva processen. Det är ett annat synsätt, arkitekten går från att vara “skapare” av ett verk, till att stötta verkets födelse. Det är mer som rollen hos en barnmorska. Och en öppen designprocess kräver mer tid på plats tillsammans med lokala intressenter, säger Karin Kjellson.

– Vi har försökt att arbeta snabbare, billigare och lättare, vi har vi gått direkt från idéutveckling till byggnation. Helst skulle vi vilja korta tiden ännu mer, det skapar en positiv kraft när människor nästan direkt kan se idéer byggas i full skala.

Tre exempel
att inspireras av

Kortedala – en port mot naturen med plats för lek

En positiv inställning i området, bland dem som skulle ”bli av med sina p-platser”, var en viktig faktor när platsen för omvandlingen valdes.

– Utgångspunkten var att hitta några tomma parkeringsplatser i ett läge som hade potential eftersom människor redan passerade till fots eller på cykel, säger Annika Berntsson som arbetar med förvaltningssupport hos Familjebostäder.

Till en början var de boende lite tveksamma men inställningen svängde bland annat genom workshoppar och träffar. Utrymmet att prata om området, dess möjligheter till lek och naturupplevelser och dess tillgänglighet och trygghet, ledde vidare till idéskapande och skissande - och praktiskt arbete.

När pergolan var på plats hölls en familjedag med grillande och fortsatt planering. Till Halloweenfirandet har hyresgäster och förskolebarn bjudits in för en träff, då ska barnen skapa en tillfällig installation genom att hänga upp egentillverkad konst i pergolan.

– Nu planerar förvaltningen vidare kring hur platsen kan utvecklas. Mobilt tak och belysning till pergolan är på gång, berättar Annika Berntsson.

Att starta arbetet med workshoppar gav energi

och var ett bra och funktionellt sätt skapa delaktighet.

– Trots att mycket verkade hopplöst i början med att hitta plats, få förvaltningen positiv, få delaktighet hos hyresgäster, så lossnade det till slut och gick att genomföra, säger Annika Berntsson.

– Från svårt, ensamt och krångligt, blev projektet väldigt lätt och något vi jobbar vidare på tillsammans. Lärdomen är att inte ge upp, men att vara ödmjuk.

“Lärdomen är att inte ge upp men att vara ödmjuk!”

FAMILJEBOSTÄDER I GÖTEBORG AB

Sju p-platser i 50-talsstadsdelen Kortedala gjordes om till en samlingsplats med en pergola och ett upphöjt golv av träkubbar.

Barn från en förskola, seniorer från ett boende i området och boende engagerades. I byggarbetet deltog Egnahemsfabriken på Tjörn.

Kontakt: Annika Berntsson
annika.berntsson@familjebostader.se

Före – parkeringsplatser närmast skogsdungen.

Efter – en pergola blir en port mot naturen. Den stod klar till sommaren 2023.

Markbacken tog hjälp av Tegelbrukets ungdomar

Vid den valda platsen i Markbacken i Örebro fanns personer som var positiva och ville bidra till förändring. Det var en fördel. En annan är att platsen ligger i ett stråk där människor rör sig. Framför allt ligger Tegelbruket, en etablerad arena för ungdomsverksamheter, i omedelbar närhet.

– Tidigare fanns Tegelbruket här – men inte mycket mer. Nu har vi skapat en entré, en portal till området. Det ger en visuell skillnad, platsen har blivit trevligare och omvandlingen visar att det händer något här, säger Lisa Jensen, miljöstrateg på ÖrebroBostäder AB.

Däremot har omvandlingen inte skapat en samlingsplats i bemärkelsen att folk tar med kaffekorgen hit eller blir sittande länge. De få sittplatserna består av trästubbar.

– Särskilt under den kalla årstiden är det nog ingen som vill sitta länge på stubbe oavsett hur trevlig platsen är. Och det viktiga är kanske inte att folk stannar länge, det viktiga är att de får ett annat intryck, säger Lisa Jensen.

Efter idé- och dialogprocessen var skisserna ganska lösa.

– Men vi hade rätt entreprenörer som antog

utmaningen trots att de kanske inte är så vana att utforma så mycket själva, säger Lisa Jensen.

En annan lärdom är att det finns stora möjligheter att använda återbrukat material vilket känns bra både för ekonomins och miljöns skull.

– Vi hade mycket material att tillgå och god koll på var det fanns.

Nu funderar ÖrebroBostäder på fortsatta möjligheter för framtiden.

– Vi har redan börjat titta på andra platser där vi kan göra något liknande, berättar Lisa Jensen.

“Det går att göra ganska mycket med små medel och kort om tid”

ÖREBROBOSTÄDER AB

Tre p-platser och en utfart i blandade området Markbacken gjordes om för att skapa en mer spännande ingång till området. Ungdomar från närliggande ungdomsverksamhet Tegelbruket deltog i dialog och praktiskt arbete. Entreprenörer anlätades för en del byggarbete.

Kontakt: Lisa Jensen
lisa.jensen@obo.se

Före – parkeringsplatser och en utfart.

Efter – en portal leder in till området som har fått ny stenläggning och markmålningar.

Food trucks och loppis när Gottsunda gjorde om

Uppsalahem valde att omvandla en asfaltsyta nära vägen. Målet var ökad trivsel.

– Nu är ytan färgglad och fin och jag ser att folk väljer att slå sig ner där när de väntar på bussen i stället för att stå vid hållplatsen. Det känns bra, säger områdesförvaltaren Wissam Hariz.

En del av idéerna kring hur området skulle utformas kom från områdets barn, tonåringar och vuxna. Att skapa en vacker, hållbar plats som kan passa alla stod på önskelistan.

I dag finns här markmålningar, planteringar, en pergola, picknickbord och skylten ”Gottsunda” i glada lila toner. Ambitionen är att fylla platsen med aktiviteter, till exempel finns uppställningsplats för food trucks och flera miniloppisar har arrangerats.

När det ordnas aktiviteter i området kommer många hyresgäster men Wissam Hariz efterlyser fler engagerade eldsjälar bland de boende. Att till exempel hyresgästerna själva arrangerade loppmarknaderna, inte som nu områdesvärdarna.

– Jag gillar när det händer saker men det vore roligt om de boende var de riktigt drivande.

De fasta installationerna och utemöblerna består av återbrukat material.

**“Förvandla
tråkiga ytor
som inte används
till levande och
färgglada”**

– Men det är inte alltid så enkelt att återbruka.

Vi tog över en gammal pergola men att montera ner den och sätta upp den igen skulle kosta summor jag inte hade räknat med. Vi fick välja lite annorlunda lösningar och göra arbetet själv. Det sparade omkring 100 000 kronor, säger Wissam Hariz

Nu ser han sig om efter andra platser i Gottsunda som också skulle kunna förnyas och förändras.

– Kan vi göra outnyttjade tråkiga ytor levande och färgglada tvekar jag inte! Det finns så mycket vi kan göra, säger han.

UPPSALAHEM AB

En uppställningsyta, som ursprungligen hade planlagts som p-yta, vid ett av områdets miljöhus gjordes om i miljöprogramområdet Gottsunda. En pergola, planteringskärl och en skylt välkomnar boende och besökare. Boende, anlitade entreprenörer och egen personal deltog i det praktiska arbetet.

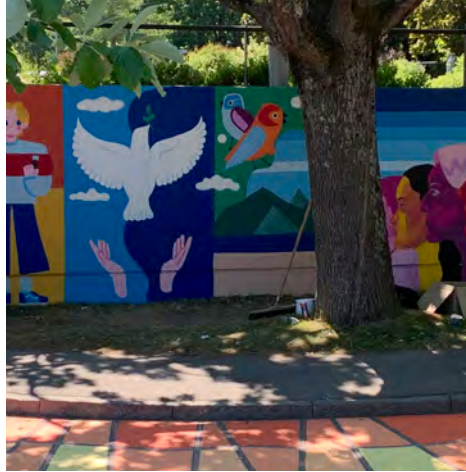
Kontakt: Jenny Ångman
jenny.angman@uppsalahem.se

Före – en dåligt utnyttjad asfaltsyta nära vägen.

Efter - nu välkomnar skylten ”Gottsunda” och en pergola besökarna.

I projektet **Från p-plats till samlingsplats** har tre större allmännyttiga fastighetsägare, forskare och arkitekter tillsammans utformat lösningar för att omvandla parkeringsytor till samlingsplatser och att aktivt involvera de boende i förändringsarbetet. Projektet har skapat ett flexibelt designkoncept som kan hjälpa fastighetsägare att med relativt enkla medel skapa platser i samverkan med boende och andra aktörer. Vi hoppas att arbetet som beskrivs i denna folder ska inspirera andra.

En slutsats är att omvandlingen av p-platser till samlingsplatser kan vara ett sätt att arbeta bredare med hållbar mobilitet och att koppla ihop social hållbarhet med miljöfrågorna.

TIP

